

LRFs inspel till framtida CAP

EUs jordbrukspolitik, CAP, är ett mycket viktigt politiskt styrsystem för lantbruket i EU och Sverige. LRF har i detta dokument sammanställt ett antal ställningstagande om kommande reform av politiken. LRFs övergripande ståndpunkter om CAP antogs av riksförbundsstyrelsen i april 2017 och lyder som följer:

- CAP ska vara ett stöd för LRFs vision om tillväxt, lönsamhet och attraktionskraft i det hållbara samhället och för arbetet med den nationella livsmedelsstrategin.
- CAP ska vara stabil och begriplig och inte störa prissättningen på jordbruksprodukter negativt.
- Det nationella genomförandet av CAP ska säkerställa Sveriges konkurrensförhållanden mot andra EU-länder och situationen för jordbruket inom landet. Återflödet av budgetmedel till Sverige och den nationella medfinansieringen är i detta sammanhang avgörande.
- Den nuvarande strukturen med direktersättningar och ersättningar inom landsbygdsprogrammet ska i huvudsak kvarstå i kommande CAP-period. Ersättningarna ska i första hand riktas till aktiva producenter.
- CAP ska inte bli ett hinder i utvecklingen av jordbruksföretag eller för ägarskiftet av jordbruksfastigheter.

Av detta följer att LRF anser att det huvudsakliga målet för CAP i Sverige är att uppfylla målen i den nationella livsmedelsstrategin, där det framgår att livsmedelsproduktionen i Sverige ska öka och samtidigt bidra till att relevanta miljömål kan uppfyllas.

Budget för CAP

För en väl fungerande jordbrukspolitik behövs en stark budget. Så länge kraven på lantbrukarna inom CAP är desamma eller högre bör budgeten förbli densamma eller starkare i nästa programperiod. Om EU-budgeten minskar måste Sverige kompensera med nationella medel. Det är av yttersta vikt att budgeten för pelare 2 inte minskar. Samtidigt anser LRF att det bör finnas ett budgetmässigt starkt gårdsstöd inom direktersättningarna. Av detta följer att LRF anser att en eventuell minskning av EU-medel till pelare 2 inte ska täckas upp genom att flytta medel från pelare 1.

Nationellt genomförande

LRF välkomnar EU-kommissionens förslag om att medlemsländerna ska ta fram en nationell strategisk plan för hela CAP. Detta bäddar för en helhetssyn av politikens genomförande. Det är också viktigt att möjligheten till regelförenkling för företagen tas tillvara i den nationella planen för att säkerställa en effektiv stödadministration och snabba utbetalningar.

Direktorsättningarna

Som nämnts ovan anser LRF att det ska finnas ett budgetmässigt starkt gårdsstöd inom direktorsättningarna. Gårdsstödet är den primära åtgärden inom CAP och bör så förbli. Den är enkel i sin utformning och kan förenklas ytterligare, till exempel genom att ta bort kravet på stödrätter. Gårdsstödet utgör en viktig inkomst för lantbruksföretagen och fungerar som ett riskhanteringsinstrument. Ytterligare instrument för riskhantering i CAP bör vara frivilliga för medlemsländerna att tillämpa. Inom direktorsättningarna bör också nuvarande ersättning för nötkreatur kvarstå. LRF tittar också på möjligheterna att utveckla den kopplade ersättningen till att också omfatta får och lamm. Sverige bör utnyttja möjligheten att lägga maximal nivå på kopplade ersättningar. Såväl nötkreatur som får och lamm har stor betydelse för det öppna landskapet och biologisk mångfald och kopplade ersättningar gynnar ett aktivt brukande av mark.

LRF är oroat över de förslag om capping och omfördelningsstöd som EU-kommissionen lagt fram. Systemet med capping kommer att leda till kraftigt ökad administration för många företag och LRF ifrågasätter de eventuella effekter det kommer att medföra. Omfördelningsstödet riskerar att spåda på de problem vissa jordbruksbygder upplever med passivt brukande av jordbruksmark.

Miljö och klimat

Miljö- och klimatersättningar i kommande CAP är viktiga instrument för att svenska lantbruksföretag ska kunna fortsätta sitt arbete med ett hållbart lantbruk. För att åtgärderna ska ha tillräcklig effekt krävs att budgeten och ersättningsnivåerna är anpassade till de mål som ska uppnås. LRF ifrågasätter inte dagens flora av miljö- och klimatrelaterade ersättningar i pelare 2. De nya så kallade "eco-schemes" med ettåriga miljöersättningar i pelare 1 tycks både ha för- och nackdelar. Innehållet i och budgeten för eco-schemes måste tydliggöras innan LRF kan göra ett ställningstagande. Eco-schemes verkar kunna utformas enklare än miljöersättningar i pelare 2 och det skulle kunna ge positiva effekter att flytta någon eller några av nuvarande femåriga miljöersättningar från pelare 2 till pelare 1. Det är viktigt att eco-schemes utformas på ett sätt så att de inte ger konkurrenssnedvridning i landet och det bör finnas ersättningar som täcker hela landet, dock skulle regionala anpassningar kunna komma ifråga. Med hänsyn till klimatfrågans vikt och behovet av ökad användning av biodrivmedel bör en premie för detta övervägas inom eco-schemes.

Vad gäller naturbetesmarker upplever flera lantbrukare fortfarande att det råder viss godtycklighet även om nuvarande definition har legat fast i ett flertal år. LRF anser därför att det vore olyckligt att ändra nuvarande definition eftersom det återigen skulle leda till minskad tilltro till politiken. Naturbetesmarker har stor betydelse för biologisk mångfald och utgör också ett stort symbolvärde för många svenskar. En ändrad definition skulle riskera att de problem som rådde för ett antal år sedan återkommer och LRF ser en risk att lantbrukarna återigen mister sin tilltro till systemet.

Kompensationsstöd

Kompensationsstödet är en av de viktigaste ersättningarna i skogs- och mellanbygd och en viktig ersättning för att uppfylla målen i den nationella livsmedelsstrategin. Givet nuvarande produktionstrend i dessa bygder behöver budgeten för kompensationsstödet vara fortsatt stark. LRF anser att ersättningen i sin helhet måste utredas, inte minst de så kallade trappstegseffekterna. Nuvarande system leder till osäkerhet för företagen och många företag tvingas anpassa sin produktion till systemet eftersom skillnaderna i ersättning mellan olika trappsteg är så stor. Andra frågor att se över är hur naturbetesmarker räknas. LRF nås av signaler att företag med just naturbetesmarker missgynnas eftersom dessa i högre grad riskerar att hamna på ett lägre trappsteg och därför riskerar marker att tas ur produktion. LRF anser vidare att djurberäkningen för får bör ses över och att hästen bör ingå i underlaget för kompensationsstödet.

Stöd för unga och investeringar

LRF välkomnar förslaget från EU-kommissionen om att en viss andel av budgeten måste läggas på ersättningar som stimulerar att unga personer startar eller tar över lantbruksföretag. Det är av stor vikt att stimulera generationsväxling och att få in nya företagare i sektorn och här kan CAP vara en hjälp. Nuvarande ersättningar med direktersättning och etableringsersättning ("startstöd") fungerar olika och har sina för- och nackdelar. Det är tydligt att det finns förenklings- och förbättringspotential och resonemang förs med myndigheterna om förbättrad tillämpning.

Investeringsstödet bör utformas så att det går i linje med livsmedelsstrategin och det bör inriktas på åtgärder som ger ökad produktion, stöttar modernisering och ny teknik samt möter klimatåtgärder, exempelvis på vattenområdet. Även här är behovet av förenkling i handläggnings- och ansökningsförfarandet mycket stort. De långa handläggningstiderna skapar osäkerhet för företagen i kombination med nuvarande system med urvalskriterier. LRF anser att investeringsstödet behöver vara fortsatt starkt i nästa programperiod. En särskild problematik att hantera uppstår om nya CAP-regler är på plats flera år efter den beslutade EU-budgeten. En situation där företagare avvaktar med investeringar på grund av oklara regelverk måste undvikas.

Djurvälfärd

Djurvälfärdsersättningarna bör kvarstå och utökas med ersättning för djuromsorg för nötkreatur. Regelverket bör förenklas.

Kompetensutveckling, rådgivning och innovationsprojekt

LRF anser att en översyn behöver göras av nuvarande system för kompetensutveckling och rådgivning för att säkerställa att effektiviteten i ersättningarna hålls på en hög nivå och att den verksamhet som bedrivs är behovsstyrd och upplevs som relevant av företagen. Myndigheterna ska inte konkurrera med privata aktörer och systemet måste vara transparent. European Innovation Partnership för jordbrukssektorn (EIP-Agri) är en nyhet i nuvarande program och mycket talar för att vi kommer se goda resultat.

Förutsättningarna för förenkling måste tas tillvara

Förutsättningarna för förenkling av genomförandet av politiken måste tas tillvara. Förenkling bör ske genom god myndighetsutövning och begränsning av antalet villkor som företagen ska leva upp till. I dagsläget innebär ett krångligt regelverk och tidskrävande handläggning mycket bryderi för företagen inom de gröna näringarna. LRF har under hand kommit in med förslag till förenklingar och uppmärksammat myndigheterna på områden som bör kunna förenklas. Regelbördan ökar ständigt och som nämnts tidigare anser LRF inte att det är rimligt att kraven ökar om budgeten minskar.

Ett område där regelbördan verkar bli mer omfattande gäller grundvillkoren. De tidigare tvärvillkoren utvecklas bland annat med de villkor som idag ligger i förgröningsstödet. Grundvillkoren bör, enligt LRF, begränsas i antal och omfattning och tillämpas så enkelt som möjligt. I utformningen verkar det finnas möjlighet till viss regional tillämpning av reglerna. LRF anser att den regionala anpassning som idag finns för förgröningsstödet om möjligt bör tillämpas även fortsättningsvis. Vad gäller möjlig ny regionalisering bör det avgöras för varje enskilt villkor med hänsyn till lika konkurrensvillkor och förenkling.

En faktor i politiken som oroar är övergången från nuvarande till nästa CAP-period. Vid det senaste skiftet skedde stora förändringar av politiken, vilket resulterade i omfattande handläggningsproblem och mycket sena utbetalningar och långa handläggningstider för EU-ersättningarna. För att inte riskera möjligheten att uppnå målen i den nationella livsmedelsstrategin är det viktigt att undvika glapp mellan perioder - det gäller inte minst åtgärder som gynnar investeringar. Det är även av oerhört stor vikt att övergången till ny period inte leder till liknande förseningar i handläggning och utbetalningar.

LRF ser positivt på den ökade nationella friheten att besluta om kontroller och sanktioner i framtida CAP. Sverige måste utforma ett system som är enkelt och innebär proportionerliga sanktioner för svenska lantbruksföretag. Generellt bör kontrollerna bli mer tillsynsorienterade med ökad vikt på mål och utveckling än detaljregler.

Definitioner och verksamhet som bör komma ifråga för ersättning

LRF anser att det är olyckligt att lantbruksföretag automatiskt är undantagna från stöd från andra EU-fonder, till exempel regionalfonden. I projekt kring exempelvis klimat, energi eller livsmedel är det viktigt att hela produktionskedjan är med och bidrar. Utan lantbruksföretagens mark för vindkraft samt förnybar energiråvara och andra råvaror från skog och åker missar riktade ersättningsformer sin fulla potential. LRF tycker det är viktigt att fonder för innovation och utveckling vänder sig till alla företag och branscher inom svenskt näringsliv och branschöverskridande samverkan är en förutsättning för att vi ska kunna nå målen i nationella och regionala livsmedelsstrategier. På motsvarande sätt önskas öka ökad tydlighet för hästföretagare där tillämpningen skiljer sig starkt mellan åtgärder i nuvarande landsbygdsprogram om företag med hästverksamhet kan komma ifråga för ersättning eller inte. Generellt för projektstöden behövs omfattande förenkling av villkor och handläggning och LRF för dialog med Jordbruksverket i dessa frågor.

Stöd till producentorganisationer för frukt och grönt bör finnas kvar och om det finns liknande behov i andra sektorer kan det övervägas att se över stödmöjligheterna även till dessa. Programmet för skolmjölk bör finnas kvar och Sverige bör även nyttja möjligheten till ett skolfruktsprogram.

Såväl ersättning för bredband som rovdjursavvisande stängsel är viktigt, men LRF anser att finansiering av dessa åtgärder inte bör göras med medel från landsbygdsprogrammet. På motsvarande sätt bör allmänna landsbygdsutvecklingsåtgärder finansieras utanför CAP.

Sammanfattningsvis

Sammanfattningsvis vill LRF återigen betona vikten av en stark budget för CAP. Riksdagen beslutade under 2017 om den nationella livsmedelsstrategin och CAP är ett av de viktigaste politiska styrmedlen för att nå målen i strategin. Politiken måste genomföras på ett sätt som gynnar det aktiva jordbruket och konkurrenskraften i landet med ett hållbart företagande i fokus. Utan ett aktivt jordbruksföretagande i hela landet kommer Sverige varken kunna uppfylla målen i strategin eller sina internationella åtaganden i till exempel Agenda 2030.

Palle Borgström
Förbundsordförande
Lantbrukarnas Riksförbund

